

ปรีดี พนมยงค์ : สามัญชนผู้ยิ่งใหญ่

เวียง-วชิระ บัวสนธ์ : เรียบเรียง

เรื่องต่อเนื่อง/ ullaการ-วรรณกรรมร่วมรำลึกในวาระครบรอบ 100 ปีชาตกาล ปรีดี พนมยงค์

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ประชาธิปไตย ในวันที่ 24 เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ตราบจนถึงทุกวันนี้ หากจะมีใครสักคนคนหนึ่งซึ่งคู่ควรแก่การจดจำรำลึกถึงอย่างแท้จริง ในฐานะที่ได้สร้างคุณูปการมหาศาลให้แก่สังคมไทย โดยเฉพาะทั้งหมดทั้งมวลแล้วนับตั้งแต่มีรัฐบาลประธาณอัมรินทร์แห่งนั้น เพื่อชักนำมาซึ่งประโยชน์สุขของผู้คนจำนวนมาก เป็นสำคัญ กระทั่งกล่าวได้ว่า การดำรงอยู่ของพวกเขาทั้งหลายในผืนแผ่นดินนี้ ก็มีแต่พึ่งพาเป็นหนึ่งใหญ่คุณเขาโดยแท้ ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม

แน่นอนทีเดียวว่า บุคคลดังกล่าว ย่อมไม่อาจหมายถึงใครอื่นไปได้โดยเด็ดขาด

นอกเสียจาก ปรีดี พนมยงค์ ก็จริงอยู่ ปรีดีมิได้ประสงค์ให้ใครต้องรู้สึกตกเป็นทาสบุญคุณเขา แม้แต่เพียงสิ่งที่เขากระทำลงไปนั้น กล่าวได้ว่าหากได้ตั้งมั่นอยู่บนความมุ่งมาดปรารถนาที่จะไขว่คว้าหาประโยชน์ให้แก่คนส่วนน้อยหรือพวกตนดังกรูจักการเมืองเช่นที่เห็นกัน กล่าวคือคนในทุกวันนั้นไม่ พุฒสักๆ ก็ต้องบอกว่าเขาเกิดมาเพื่อจะเป็นฝ่ายมอบ สิ่งที่ดี ให้ผู้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยโดยตรง

จากลูกชายชาวนา-นักศึกษารัฐศาสตร์

ปรีดี พนมยงค์ ถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พุทธศักราช 2443 ในตระกูลชาวนาของครอบครัวหนึ่งซึ่งปลูกบ้านอยู่ตรงข้ามวัดพนมยงค์ ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอกรุงเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นบุตรคนที่สองของนายเสียงกับนางลูกจันทร์ พนมยงค์

อายุห้าขวบ เขาเริ่มเรียนหนังสือครั้งแรกที่บ้านครูแสงแห่งตำบลบ้านเกิด แล้วย้ายไปศึกษาต่อยังบ้านหลวงปราณีประชาชน(เบียม) ที่อำเภอท่าเรือ โดยได้ไปอาศัยอยู่กับยายที่อำเภอดังกล่าว จากนั้นจึงเข้ารับการศึกษาต่อในโรงเรียนวัดวาสุกรีอันเป็นโรงเรียนรัฐบาลประจำอำเภอท่าเรือ แต่เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ต้องล้มเลิกไป ในเวลาต่อมา เนื่องจากครูผู้สอนได้

เสียชีวิตลง เขาจึงย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอกรุงเก่า และเข้าเรียนที่โรงเรียนวัดศาลาปูน จนกระทั่งจบชั้นประถมบริบูรณ์ ต่อจากนั้นแล้วบิดามารดาจึงพามาฝากฝังไว้กับท่านหมอบาง แห่งวัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร เพื่อให้เข้ารับการ ศึกษาต่อในชั้นมัธยมเตรียมของโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร

ภายหลังจบชั้นมัธยมเตรียมแล้ว ประจวบกับทางวัดเสนาสนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าขึ้น ปรีดีจึงย้ายกลับไปศึกษาต่อยังจังหวัดบ้านเกิดจนสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดสำหรับหัวเมืองในสมัยนั้น คือชั้นมัธยม 6 ขณะมีอายุ 14 ปี ถัดจากนั้นก็กลับเข้ากรุงเทพฯ อีกครั้งเพื่อศึกษาต่อที่ โรงเรียนสวนกุหลาบ แต่เล่าเรียนอยู่ได้แค่ครึ่งปีก็ลาออกไปช่วยบิดาท่านที่บ้านเกิด

ล่วงมาถึงพุทธศักราช 2460 ปรีดีได้ย้อนกลับมาเข้ารับการ ศึกษาใหม่ที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม เพียงแค่สองปีผ่านไป เขาก็สามารถสอบไล่วิชากฎหมายชั้นเนติบัณฑิตได้สำเร็จ แต่กระนั้นก็ยังไม่ได้รับอนุมัติให้มีสถานภาพเป็นสมาชิกสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา ได้เสียทีเดียวเนื่องจากอายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ตามกฎหมายข้อบังคับในสมัยนั้น จึงต้องรอไปก่อน

การกลับมาศึกษารัฐศาสตร์ครั้งนี้เอง ที่ทำให้ปรีดีมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงความไม่เป็นธรรมนานากรณีที่ยังมีผลสืบเนื่องมาจากกรรุด บวรราชาติมหาอำนาจตะวันตก บังคับให้ลงนามในสนธิสัญญาบาวริงเมื่อปี พ.ศ.2398 หรือสมัยรัชกาลที่ 4 อันมีสาระสำคัญอยู่ตรง การเปิดโอกาสให้ พวกเขา สามารถเข้ามาตั้งกอง แสวงหาประโยชน์ โภชนผลให้กับฝ่ายตนได้อย่างสะดวก และชอบธรรมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ ข้อตกลงที่ว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่กล่าวอย่างย่อเอาไว้ว่า กระทั่งที่คนในสังกัดของพวกเขาได้กระทำคามผิดในดินแดนสยามขึ้น มาแล้วไซ้ก็จะยังได้รับการคุ้มครอง โดยไม่ต้องขึ้นศาลสยามอีกครั้ง

เช่นนี้แล้วย่อมเท่ากับเราได้สูญเสียเอกราชในทางศาลไปโดยสิ้นเชิง ยังไม่ต้องเอ่ยถึงการถูกบีบให้ยกดินแดนบางส่วนให้พวกเขาไปเพื่อชำระรักษาไว้ซึ่งอิสรภาพของส่วนที่เหลือ

นอกจากจะศึกษารัฐศาสตร์เป็นสำคัญแล้ว ปรีดียังขอเข้าเรียนภาษาฝรั่งเศสจากอาจารย์ที่ปรึกษาต่างประเทศ ณ เนติบัณฑิตยสภาควบคู่ไปด้วย พร้อมทั้งหันเหกิจการงานเป็นเสมียนประจำสำนักงานนายความพระวิจิตรมนตรี (สุด กุลทลจินดา) อยู่ประมาณปีหนึ่งในช่วงแรก ก่อนจะไปเป็นเสมียนโทรกรมราชทัณฑ์ช่วง พ.ศ. 2462-2463 กระทั่งถึงเดือนสิงหาคม 2463 ก็ก็สามารถสอบชิงทุนของกระทรวงยุติธรรม เพื่อไปศึกษารัฐศาสตร์ต่อ ณ ประเทศฝรั่งเศส ในช่วงแรก ปรีดีได้เข้าศึกษา

ที่วิทยาลัยอง (Caen) อยู่ประมาณสามปี จากนั้นก็ย้ายไปเรียนต่อชั้นสูงขึ้นอีกที่มหาวิทยาลัยปารีส จนในที่สุดก็สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านนิติศาสตร์ เมื่อปี 2470 พร้อมทั้งยังได้ประกาศณียบัตรชั้นสูงทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย

คือผู้กวีฉันทน์

ดังกล่าวแล้วว่า ปรีดีมีความสนใจต่อปัญหาของสังคมตั้งแต่สมัยยังเป็นนักเรียนในโรงเรียนวิชิตรัฐศาสตร์ เมื่อมาศึกษาต่อที่ฝรั่งเศส จึงย่อมพัฒนาความรู้และเข้าใจให้ลึกซึ้งกว้างไกลอีกหลายชั้น ขณะเดียวกันก็ปลูกจิตสำนึกรักความเป็นธรรมในตัวเขาให้เติบโตยิ่งขึ้นไปอีก โดยเฉพาะเมื่อพบว่าบรรดานักเรียนทุนของสยามในภาคพื้นยุโรปต่างก็ประสบปัญหา เนื่องมาจากค่าเงินฟรังก์ที่กำลังตกต่ำอยู่ในยามนั้น

หน้าจ้อกลับไม่ได้รับการแก้ไขให้ ลุล่วงด้วยดีจาก ผู้ใหญ่ ของสถานทูตสยามแห่งกรุงปารีสในฐานะตัวแทนรัฐบาล หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ดูแลความเป็นอยู่ของบรรดานักเรียนเหล่านี้โดยตรง ในที่สุดปรีดีจึงชักชวนนักเรียนนักศึกษาซึ่งที่อยู่ในฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอื่น ให้ผนึกกำลังเข้าด้วยกันจนสำเร็จเมื่อปี 2467 พร้อมกับตั้งชื่อกลุ่มว่า 'สามัคยานุเคราะห์สมาคม'

ในห้วงสามปีที่ดำเนินกิจกรรมในนามสามัคยานุเคราะห์สมาคมนี้ ปรีดีได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการในเป็นแรก ก่อนจะได้รับควมไว้วางใจให้เป็นสถานายกสมาคม ติดต่อกับสองสมัย คือในปี 2468-2469

นอกจากจะเสนอให้แก้ปัญหาด้วยการเรียกร้องให้สถานทูตช่วยเหลือเป็นเงินปอนด์ตามงบประมาณที่ได้รับมาจากกรุงเทพฯ ในกรณีดังกล่าวแล้ว ปรีดียังหาทางเพิ่มเติมการศึกษาเรียนรู้ถึงปัญหาร้ายแรงที่สยามกำลังประสบอยู่ในยามนั้นให้บรรดาสมาชิก ได้ตระหนักร่วมกันอีกด้วย

กำเนิดแห่งคณะราษฎรก็เริ่มมาจากจุดนี้เอง...

กล่าวคือ ในปีพุทธศักราช 2468 ปรีดีมีโอกาสได้พบกับ ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี อดีตผู้บังคับหมวดทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ในรัชกาลที่ 7 ซึ่งเดินทางมายังกรุงปารีส ภายหลังจากคบหากันจนคุ้นเคยสนิทสนมแล้ว ร.ท.ประยูรได้เล่าให้ปรีดีฟังถึงความเลื่อม ของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และกระแสความไม่พอใจในหมู่ข้าราชการบริหารชั้นสูงที่วังและเพิ่มทวีขึ้นทุกที

ปรีดีจึงตัดสินใจแจ้งให้ ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี รับทราบในเวลาต่อมา ว่าก่อนหน้านั้นเขาเองก็ได้ยินได้ฟังเรื่องราวทำนองดังกล่าวมาไม่น้อย แต่ก็ไม่ปรากฏชัดถึงหนทางแก้ไขปัญหานั้น จึงเห็นว่าน่าจะระดมสมัครพรรคพวกที่เห็นพ้องต้องกันเข้าด้วยกันเสียก่อน จากนั้นค่อยรณรงค์แนวคิดนี้ให้แพร่ขยายยิ่งขึ้น เพื่อร่วมกันหาหนทางเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใน

โอกาสต่อไป

ดังนั้น ในการประชุมประจำปีของสามัคยานุเคราะห์สมาคมที่จัดขึ้นในเวลาต่อมา ปรีดีในฐานะสถานายกจึงได้จัดให้บรรดาสมาชิกและผู้สนใจได้มาใช้ชีวิตร่วมกันเป็นเวลาครึ่งเดือน ณ คฤหาสน์หลังหนึ่งในตำบลชาร์แดร์ พร้อมทั้งจัดให้มีกิจกรรมอื่นๆ แทรกไปด้วย อาทิ การยิงเป้าเพื่อเป็นพื้นฐานในการฝึกอาวุธ และการแสดงปาฐกถาที่มุ่งชี้ให้เห็นเหตุการณ์ระหว่างประเทศเทียบเคียงไปกับสถานการณ์ในสยามขณะนั้น

และแล้วการประชุมอย่างเป็นทางการครั้งแรกของกลุ่มผู้ก่อตั้งคณะราษฎรก็มิช่น เมื่อเดือนกุมภาพันธ์พุทธศักราช 2470 ณ หอพักแห่งหนึ่งแถวถนนของแมร์วาร์ โดยประกอบไปด้วย

1. ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี
2. ร.ท.แปลก ชิตตะสังคะ
3. ร.ต.พิพัฒน์ มิตรภักดี
4. นายตัว สพานุกรม
5. หลวงศิริราชโมตรี (จรัญสิงหนเสนี)

6. นายแหม พหลโยธิน
 7. นายปรีดี พนมยงค์
- ภายหลังการประชุมดำเนินไปเป็นเวลาถึง 5 วัน ก็ได้ข้อสรุปว่า

วัตถุประสงค์สำคัญ ของคณะราษฎรก็คือเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แล้วจะต้องดำเนินการเพื่อให้สยามบรรลุหลัก 6 ประการ อันได้แก่

- 1) รักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง, ในทางศาล, ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง
- 2) รักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดลงให้มาก
- 3) ปูทางความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ โดยจะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก
- 4) ให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน
- 5) ให้ราษฎรมีเสรีภาพที่ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวแล้ว
- 6) ให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร ■

(สนใจติดตามตอนต่อไปเสิร์ฟหน้า)